

Jiříčka obecná (*Delichon urbicum*) kořistí ťuhýka obecného (*Lanius collurio*)

House Martin (Delichon urbicum) preyed by a Red-backed Shrike (Lanius collurio)

Ladislav Jasso

Proseč 25, CZ-513 01 Semily; e-mail: jasso.l@seznam.cz

Jasso L. 2017: Jiříčka obecná (*Delichon urbicum*) kořistí ťuhýka obecného (*Lanius collurio*). *Sylvia* 53: 65–69.

Práce popisuje neobvyklé potravní chování ťuhýka obecného (*Lanius collurio*) pozorované 3. 8. 2016 na pastvinách u obce Butuceni v Moldavsku. Ťuhýk zaútočil na letící jiříčku obecnou (*Delichon urbicum*), kterou chytil, ale vzhledem k její váze se s ní snašel dolů a těsně nad zemí ji upustil. Jiříčka zůstala nehybně ležet a ťuhýk ji z malé vzdálenosti asi tři minuty sledoval. Poté odlétl do nejbližšího porostu keřů, načež asi pět minut od incidentu bez potíží odlétla i jiříčka. Ptáci jsou ťuhýkem obecným loveni spíše výjimečně a většinou se jedná o nelétající mláďata. Popsaný případ je o to zajímavější, že se kořistí ťuhýka stal dospělý jedinec obratně létajícího druhu ptáka.

The paper describes an unusual foraging behaviour of a Red-backed Shrike (Lanius collurio) observed on pastures near the village of Butuceni, Moldova, on 3 August 2016. The shrike attacked a flying House Martin (Delichon urbicum) and captured it, but due to its weight declined in flight and just above the ground dropped it and landed nearby. The martin remained lying motionless, while the shrike watched it for about three minutes from a small distance. Then, the shrike flew to the nearest shrubs, and, about five minutes after the incident, the martin flew away without difficulty. Birds are rarely preyed by the Red-backed Shrike, and, if so, they are mostly nestlings and fledglings. The presented case is all the more interesting, since the prey was an adult of a skillfully flying bird species.

Keywords: Butuceni, foraging behaviour, Moldova, predator attack, unusual prey

Ťuhýk obecný (*Lanius collurio*) hnízdí téměř v celé Evropě kromě britských ostrovů a severu Skandinávie a Ruska, přičemž jeho areál zasahuje až po západní Sibiř. Vyskytuje se na většině území ČR a hnízdí zejména v nížinách a středních polohách do 700 m n. m.; v horských polohách vystupuje místy až nad horní hranici lesa (Flousek et al. 2015, Šťastný & Hudec 2011). Jeho hnízdním prostředím jsou zejména křovinaté biotopy v otevřené krajině. Méně často hnízdí na lesních pasekách nebo v zahradách a parcích. Je

přísně tažný a zimuje ve východní a jižní Africe (Šťastný & Hudec 2011). Potravu ťuhýka obecného tvoří především hmyz a pavouci, méně často i obratlovci, jako např. žáby, menší plazi a ze savců drobní hlodavci a hmyzožravci. Ptáci jsou ťuhýkem loveni výjimečně a jde především o mláďata pěvců. Kromě toho se ťuhýci v létě živí i plody malin, třešní nebo bezu. Ťuhýk obecný obvykle loví z vyvýšených míst. Za kořistí nejčastěji sletuje na zem, někdy ale chytá létající hmyz ve vzduchu (Šťastný & Hudec 2011). V tom-

Obr. 1. Ťuhýk obecný (*Lanius collurio*) s ulovenou jiříčkou obecnou (*Delichon urbicum*). Butuceni (Moldavsko), 3. 8. 2016. Foto L. Jasso.

Fig. 1. Red-backed Shrike (*Lanius collurio*) with a preyed House Martin (*Delichon urbicum*). Butuceni (Moldova), 3 August 2016. Photo by L. Jasso.

to článku popisují neobvyklé potravní chování ťuhýka obecného.

Dne 3. 8. 2016 jsem pozoroval ptáky na pastvinách v údolí řeky Prut u obce Butuceni (okres Orhei, Moldavsko, koordináty 47°18'N, 28°58'E). Pastvina byla hodně zarostlá keři a nad nimi ve výšce 5–10 m nad zemí lovalo několik desítek jiříček obecných (*Delichon urbicum*). V keřích se zdržovalo několik ťuhýků obecných. Kolem poledne jsem se stal svědkem útoku ťuhýka obecného na jiříčku. Celou událost jsem pozoroval ze vzdálenosti asi 15 m. Ťuhýk napadl jiříčku v letu a vzhledem k její váze se s ní snášel k zemi. Asi 20 cm nad zemí ji upustil a jiříčka spadla na zem. Ťuhýk ji pak z malé vzdálenosti asi tři minuty sledoval (obr. 1) a nakonec odlétl na nejbližší keř. Jiříčka se za celou dobu ani nepohnula a měla zavřené oči (obr. 2). Chtěl jsem ji prohlédnout a odnést, ale držela se drápky velmi pevně vegetace. Otevřela oči (obr. 3) a tak jsem ji

ponechal na místě. Asi za pět minut od incidentu bez potíží odlétla.

Největší rozbor potravy ťuhýka obecného v ČR provedl Nečas (1942). Z obsahu 80 žaludků určil 333 kusů potravy, z toho 59,5 % tvořili brouci, 16,8 % blanokřídlí, 6,6 % rovnokřídlí, 13,5 % ostatní hmyz, 2,7 % pavoukovci, 0,3 % stejnožáci a 0,6 % obratlovci – konkrétně se jednalo o užovku obojkovou (*Natrix natrix*) a hraboše polního (*Microtus arvalis*). Kunstmüller (1998) sledoval u 12 hnízd ťuhýků na Českomoravské vrchovině větší úlovky uložené v zásobárnách v okruhu 20 m od hnízda. Identifikoval osm hrabošů polních, čtyři ještěrky obecné (*Lacerta agilis*), tři myšky drobné (*Micromys minutus*), dva rejsky obecné (*Sorex araneus*) a bělozubku bělobřichou (*Crocidura leucodon*). Po jednom případě predace mláďat pěnice černohlavé (*Sylvia atricapilla*), pěnice slavíkové (*Sylvia borin*) a strnada obecného (*Emberiza citrinella*) ťuhýkem

Obr. 2. Jiříčka obecná po útoku ťuhýka obecného. Butuceni (Moldavsko), 3. 8. 2016. Foto L. Jasso.
Fig. 2. House Martin after the attack of a Red-Backed Shrike. Butuceni (Moldova), 3 August 2016. Photo by L. Jasso.

zaznamenal při videomonitoringu hnízdních predátorů ve východních Čechách Weidinger (2009). V. Holáň (in verb.) nalezl v zásobárnách ťuhýka napíchnuté tři mladé pěnice (*Sylvia* sp.) a jednoho mladého budníčka menšího (*Phylloscopus collybita*). Ulovení dospělé pěnice hnědokřídlé (*Sylvia communis*) uvádějí bez bližších podrobností Šťastný & Hudec (2011) a ulovení dospělého budníčka menšího za deštivého počasí, společně s několika dalšími případy bez upřesnění věku uloveného ptáka, cituje Nečas (1942).

Podrobný rozbor potravy ťuhýka v hnízdní době provedli v Polsku Tryjanowski et al. (2003) – pomocí metody krčních prstenců u mláďat ve věku 5–10 dnů na 12 hnízdech, sběrem vývržků v 17 teritoriích a kontrolou 14 zásobáren či trhanišť určili celkem 4 392 kusů potravy, z čehož 98,9 % tvořili bezobratlí (z toho 51,5 % brouci) a 1,1 % obratlovci. Z ptáků byli identifikováni čtyři strnadi obecní a sýkora modřinka (*Cyanistes*

caeruleus). Obratlovci tvoří významnou součást potravy (podíl biomasy kořisti až 26,5 %) zejména za chladného deštivého počasí, zřejmě kvůli nižší aktivitě preferované potravy – hmyzu (Tryjanowski et al. 2003). Zastoupení obratlovců v zásobárnách ťuhýků v Polsku, Itálii a Francii narůstalo s postupem hnízdní sezóny a z ptáků, kteří tvořili minoritní složku potravy, zde byli zjištěni zvonohlík zahradní (*Serinus serinus*) a vrabec domácí (*Passer domesticus*; Morelli et al. 2015). Mansfeld (1958) zjistil vliv dostupnosti obratlovců na jejich podíl v potravě ťuhýka – v „myším“ roce zjistil až 11% podíl hlodavců v potravě a v jiných letech až 2,3% podíl pěvců. Lefranc & Worfolk (1997) uvádějí, že ťuhýk obecný loví dospělé ptáky velmi vzácně a jeho kořisti jsou spíše hendikepovaní malí pěvci. Cramp & Perrins (1993) shrnují (se zahrnutím některých výše uvedených studií), že ptáci jsou v potravě ťuhýka obecného zastoupeni s podílem 0,2–1,4 % kusů; přesto bylo v potravě zjištěno nejméně

Obr. 3. Jiříčka obecná po útoku tuhýka obecného, těsně před tím, než v pořádku odlétla. Butuceni (Moldavsko), 3. 8. 2016. Foto L. Jasso.

Fig. 3. House Martin after the attack of a Red-Backed Shrike, just before it flew away without difficulty. Butuceni (Moldova), 3 August 2016. Photo by L. Jasso.

60 druhů ptáků. Většina ptačí kořisti jsou ovšem mláďata na hnízdech či brzy po vyvedení. Menší ptáci, např. oslabení migrací, mohou být tuhýkem uloveni na zemi či za letu. Tuhýci také útočí na ptáky chycené v ornitologických sítích a příležitostně mohou požírat i čerstvě uhynulé jedince.

Je tedy zřejmé, že ptáci jsou tuhýkem obecným lovení spíše výjimečně a většinou se jedná o nelétající mláďata. V tomto článku popsáný případ je o to zajímavější, že se kořistí stal dospělý jedinec obratně létajícího druhu ptáka. Predátorem ovšem mohl být nezkušený jedinec, který jiříčku sice úspěšně ulovil, ale nakonec ji ponechal na místě a odlétl.

LITERATURA

Cramp S. & Perrins C. M. (eds) 1993: *Handbook of the Birds of Europe, the Middle East, and North Africa: The Birds of the Western*

Palaearctic, Vol. 7: Flycatchers to Shrikes. Oxford University Press, Oxford.

Flousek J., Gramsz B. & Telenský T. 2015: *Ptáci Krkonoš – atlas hnízdního rozšíření 2012–2014.* Správa KRNAP, Vrchlabí, Dyrekcja KPN, Jelenia Góra.

Kustmüller I. 1998: Ekologie, rozšíření a početnost hnízdní populace tuhýka obecného (*Lanius collurio*) ve střední části Českomoravské vrchoviny. *Sylvia* 34: 97–114.

Lefranc N. & Worfolk T. 1997: *Shrikes. A Guide to the Shrikes of the World.* Pica Press, Sussex.

Mansfeld K. 1958: Zur Ernährung des Rotrückenwürgers (*Lanius collurio collurio*), besonders hinsichtlich der Nestlingsnahrung, der Vertilgung von Nutz- und Schadinsekten und seines Einflusses auf den Singvogelbestand. *Beiträge zur Vogelkunde* 6: 271–292.

Morelli F., Bussiére R., Goławski A., Tryjanowski P. & Yoseff R. 2015: Saving the best for last: Differential usage of impaled prey by Red-backed Shrike (*Lanius collurio*) during the breeding season. *Behavioural Processes* 119: 6–13.

- Nečas J. 1942: Potrava řuhýka obecného (*Lanius collurio*). *Sylvia* 7: 33–50.
- Šťastný K. & Hudec K. (eds) 2011: *Fauna ČR. Ptáci 3*. Academia, Praha.
- Tryjanowski P., Karg K. & Karg J. 2003: Diet composition and prey choice by the Red-backed Shrike *Lanius collurio* in western Poland. *Belgian Journal of Zoology* 133: 157–162.
- Weidinger K. 2009: Nest predators of woodland open-nesting songbirds in central Europe. *Ibis* 151: 352–360.

Došlo 11. srpna 2017, přijato 24. října 2017.
Received 11 August 2017, accepted 24 October 2017.